

Stær *Sturnus vulgaris*

Global utbredelse

Hekkeområdet ligger i den vestlige og sentrale del av Palearktisk, gjennom den sørlige del av den sibirske taiga, i steppe- og fjellområdene i Sentral-Asia til Europa, med unntak av Pyreneerhalvøya. Stæren er innført til New Zealand, Australia, Sør-Afrika og Nord-Amerika. Stæren er utbredt over det meste av Norden, men med de tetteste bestandene i sør.

Norsk utbredelse og habitatvalg

Stæren er utbredt over det meste av landet, unntatt i de mest alpine områder. Den er sterkt knyttet til åpent lende som jordbruksmark og andre menneskeskapte biotoper. Tilstrekkelig forekomst av enger, beitemarker eller plener er avgjørende for stærens valg av hekkeområde. Arten unngår tette skoger. I alpine områder forekommer stæren alltid i tilknytning til områder som det drives jordbruk, så som ved setervoller o.l.

Bestandsstørrelse og bestandsutvikling

Stæren er en av de vanligste fugleartene i Norge og i Europa. Bestanden er i Norge anslått til å ligge i størrelsesordenen 200.000-500.000 par. De største tetthetene finnes i Sør-Norge og langs kysten nord til Troms. I Finnmark er den fåtallig og vesentlig knyttet til kyststrøkene.

Pga. klimaforandringer gikk stæren sterkt tilbake i Vest-Europa i begynnelsen av forrige århundre (Sharrock 1976). Siden har på ny stæren etablert seg og vist en kraftig spredning. I vårt århundre har bestanden i Finland blitt tidoblet. I Norge har det også vært en sterk spredning da den i forrige århundre bare ruget regelmessig nord til polarsirkelen. Utviklingen innen jordbruket har vært en viktig medvirkende faktor for artens spredning.

På 1970- og 80-tallet gikk på ny bestanden kraftig tilbake i Norden. Denne gang antar en at tilbakegangen skyldes forfølgelse på vinterkvarterene, forgiftning pga. jordbruks-pesticider o.l. Viktigste årsak er kanskje likevel endringen i arealbruken i jordbruket. Opphør av beiting samt tilplanting av innmark med bartrær har redusert stærens muligheter for næringsøk (Fear 1984, Koskimies 1989, SOF 1990).

Hekkebiologi

Snart etter ankomsten om våren oppsøker hannen potensielle hekkeplasser. Ofte returnerer stæren til samme reirplass som året før. Etter å ha sjekket opp hekkeplassen blir det ofte ikke særlig fart i sang og markering av eiendomsretten før det blir vår og varme i lufta. Stæren hekker gjerne i kolonier, f.eks. der flere fuglekasser er satt opp nær hverandre ettersom den bare forsvaret et lite territorium rundt reirhullet. Som hullruger kan den ta i bruk en rekke forskjellige typer hulrom, som f.eks. under takstein, hule trær, steingjerder, postkasser, lundeganger o.l. Mangelen på naturlige hulrom gjør at den setter stor pris på opphengte fuglekasser.

Hos stæren er det ofte en skjev kjønnsfordeling med opptil dobbelt så mange hanner som hunner.

Derfor er hannens sang og forsvar av hunnen viktig for å holde uparede hanner unna. Sangaktiviteten er som mest intens rett før egglegging og under rugeperioden. En kan også ofte høre stæren synge på høsten som en siste markering av eiendomsretten til reirhullet før den trekker ut av landet.

Stæren legger vanligvis 5 egg i mai. Helt sør i landet kan en også finne stæregg i slutten av april. Pga. ungenes høylydte tigging etter mat er det ikke vanskelig å finne reiret. Når fare truer ved reirplassen, f.eks. en katt, vil foreldrene varsle kraftig med *spett*, *spett* eller et hest *kæet*. Selv om regelen er at stæren hos oss bare har ett kull, vil den i sørlige hekkeområder kunne klare et andre kull. Vanligvis når 3 unger flygedyktig alder. Dersom kulde og snø kommer i ungeperioden kan imidlertid en stor del av kullene gå til grunne. Forventet levetid er 1 til 1 1/2 år, med en gjennomsnittlig dødelighet på over 50% pr. år. Ringmerking viser at stæren kan bli 16-17 år, mens den eldste kjente stæren ble over 21 år! (Fear 1984).

Trekkforhold

Stæren er en av våre tidligste trekkfugler og er et kjært vårtegn der den synger sine modige triller tidlig på vårvinteren i februar/mars. Etter hekkesesongen samles stæren i flokker som streifer rundt i kulturlandskapet. Allerede i juni-juli drar store mengder ungstær ut av landet for å myte på Kontinentet. Gjenværende voksne og unge stær drar først i august-september. Fortsatt i oktober finnes det imidlertid betydelige mengder stær igjen i kyststrøkene. Når vinterværet kommer, blir også de siste flokkene tvunget ut. I milde kyststrøk, så som på Lista og Jæren, kan flere hundre stær overvintrere. Ringmerking viser at våre stær i hovedsak overvintrer i England og langs Nordsjøkysten til Frankrike.

Øystein R. Størkersen

Stær *Sturnus vulgaris*

1711 ● Konstatert hekking

87 ● Sannsynlig hekking

150 ● Mulig hekking

Detaljeringsgrad: 10 x 10 km

